

A TÁPI
REFORMÁTUS EGYHÁZ
TÖRTÉNETE

IRTA
TÓTH ENDRE

PÁPA, 1925 — FŐISKOLAI KÖNYVNYOMDA

61.

A TÁPI
REFORMÁTUS EGYHÁZ
TÖRTÉNETE

IRTA
TÓTH ENDRE

BEVEZETÉS.

Poros irások, elfakult betük . . . Régi időkről mesélnek. Apáinkat mutatják élénk, apáink hitét, apáink tetteit. Türesüket, reménységüket.

Valahányszor egy-egy maroknyi református gyülekezet hányódásait olvasom le régi elfakult irásokból, elgondolkozom, úgy eltűnődöm. Mennyi reménységgel, hittel indult meg egy-egy gyülekezet munkája s a sok reményt mennyi gyász, mennyi keserűség követte. Letört reményekből azonban mindig megmaradt a hit. Az a hit, amelyik hegyeket mozgat. Az a hit, amelyik csodákat tesz. Az a hit, amelyik nem alszik el, nem semmisül meg a pokol minden támadása, minden cselvetése, minden pusztítása között sem. Az a hit, mely megment pusztuló templomot, rombadült egyházat; az a hit, mely a holtnak vélt tetemet új életre hívja. Az a hit, amely rég elfelejtett zsoltárdallamot szólaltat meg halottnak vélt ajkakon. Az a hit, amely Istenben él s Ő általa nem csügged, megmarad, új tettekre kész!

A tápi egyház históriáját is ilyen elfakult írásokról olvastam le s gyűjtöttem össze. E lapokról is felém áradt az a hit! Mélyen elfogódva, néha könnyekre fakadva követtem a hosszú, kinos vergődést, melyen keresztül ment ez a maroknyi református magyar. És fellángoló arccal, csordultig telt szívvvel láttam az eltiport, megalázott, bilincsbe vert egy-

házat új életre kelni! S leirtam mindent úgy, ahogyan láttam s ahogy megéreztem. Hogy lássa e mai kor nemzedéke őseinek hitét. Azt a bizó hitet, mely Istenen épül fel. S amelyik századokat épít!

Óh éljen e hit a jelen nemzedék lelkében is! Istenen. épülve építsen századokat a századokhoz!

Szolgálja e néhány lap is annak dicsőségét, aki „minden háboruságinkban, megtart erős irgalmában!” S adja az Isten, ki nekünk reménységünk volt és lesz minden időben, hogy ne hiába szóljon a régi irások által az ősök hite!

Azzal bocsátom útnak e kis füzetet, ajánlva azt elsősorban a tápi gyülekezet tagjainak, hogy látván az ősök cselekedeteit, dicsőítsék érte a mennyei Atyát!

Táp a reformáció előtt.

Alig egy órajársnyira Pannonhalmától fekszik a falu, mely hajdanában *Tapan* néven királyi lovászok faluja vala. Egyik része a szentmártoni apátság birtokában volt. IV. Béla királyunk idejében 240 holdnyi terület s hat telek tartozott a községből az apátsághoz. A tatárjárás végigseperte ezt az országrészt is. Menekült a falu népe. A Bakony hegység közel volt. A lakosságnak jó menedék az őserdő, a vizmosásos Cuha völgye s a sok barlang. Az elvonuló tatárság után visszatértek rejtekükből. Kormos falakat, parlag földeket találtak. Jóságukat elhajtották, mindenüket elprédálták. Nem maradt egy betevő falat sem. Éhséggel küzködve nem maradt más hátra, eladták az egész falut minden nemesi telkével, összes földjeivel együtt a szentmártoni apátságnak. Másfél évtizedig nyomorogtak koldusok módjára, minden nélkül, míg végre 1258-ban az apátság belátta a lehetetlen helyzetet, amibe a szükség kényszerítette a tápiakat s a falu kétharmadát olcsó váltságdíjért visszaadta a lakosoknak s csak egyharmada maradt meg az apátság birtokában.

A békekesség nem tért vissza ezzel az egyezkedéssel. A tápiaknak mindig szálfka volt szemében az

apátság. Sokszor háborgatták az apátság földjeit; az apátság is többször kénytelen rendszabályokkal állani eléjük. A tápi halastavat eltiltja előlük. A földek bérletét elveszi kezükből. S a tápiakat többször elkese-
 ríti a dolog. Egyszer fegyverrel támadnak Pannon-
 halmára *Hédervári Imre* macsói bán biztatására (1450-
 ben), máskor az úton levő szentmártoni apátot támad-
 ják meg *Török Imre* nádorfehérvári bán tápi jobbágyai.
 (1519-ben.)

Aztán új idők következnek. Az Isten lelke jár a vidék felett. Esmék veszik át a harcot s új tér nyílik a tápiak előtt is. A reformáció virágot hajt itt is. Átformálja az embereket. Új idők új feladatokat adnak.

Táp reformációja.

A kalapácsütések, melyek a wittenbergi vártemplom ajtaján elhangzottak, midőn Luther Márton kiszö-
 gezte 95 tételét, ha lassanként is, de visszhangra találnak messze földeken. Amikor keletről nemzeti szabadsá-
 gunkat veszélyeztetve megindultak az ozman hódítók, hogy szabad hazánkat bilincsbe verjék —, akkor nyugatról hódító útra indult az evangélium, hogy a bilincsekbe vert lelkiismeretet felszabadítsa. Őh a gondviselés kibeszélhetetlen irgalma gondoskodott róla, hogy amig egyoldalról kesergő magyar ének hang-
 zott, siratva nemzetünk romlását, másfelől vigasztalt bennünket az újra megtalált evangélium égi vigaszával.

Eljutott az evangélium Tápra is. Mikor? Erre a kérdésre nehéz feleletet adni. De mégis nem oly nehéz találni. 1535 táján *Enyingi Török Bálint* buzgó

protestáns főúr birtokába jut sok más községgel együtt Táp is. Enyingi Török Bálintnak szerte e hazában nagy birtokai voltak. S minden birtokán gondoskodott a reformáció terjesztéséről. Ez időpont táján kell tehát keresnünk a reformáció megindulását községünkben is. Kik voltak ama Istentől küldetett férfiak, kik hatalmas szavakkal hirdették a reformáció, az evangéliumi tiszta hit magvait e községben? Olyan kérdés, melyre legfeljebb csak találgatással felelhetünk. Talán ama *Bálint pap*, ki Pápát és környékét reformálta? Vagy ama tudós *Mátyás pap*? A hitvalló Dévay Biró Mátyás, ki Dunántúl nagy részén megfordult, mindenütt prédikálván az Isten evangéliumát? Nem tudjuk. A mult sötét. Világosságot csak egy tényre derít. A reformáció terjedt, mindjobban hatalmába kerítette a lelkeket. A kicsiny mustármag, az evangélium elvetetett s egyre terebélyesebb fává nevededett, de a munkások nevét elfeledtük, nem találjuk följegyezve, talán azért, hogy annál nagyobb dicsőség érje a Mindenhatót, ki névtelen munkások által végezte el a mi szabadulásunkat, az Ige megismerését, a világosság napjának felragyogását. A mult sötét. De mégsem. Ha neveket nem ragyogtat is, a sötétséget eloszlatja az evangélium fénye, az Isten nevének ragyogása. Tápon is megindult a reformáció, az Isten akaratából, az Isten munkásai által. Legyen áldott az Ő neve, ki megdicsőíté magát ama névtelenekben. S ama névtelenek munkája Isten által megáldott munka volt.

A század végén már magyar nyelven református pap prédikál a tápi templomban s a tápi hivek ajkáról hittel zeng az Istendicsérő ének.

Az első ismert lelkészek.

Midőn a gyorsan haladó időt megállíthatjuk egy-egy percre ama írott emlékek mértföldköveinél, melyek az első biztos adatokat közlik velünk a tápi református egyházzól, már egy évszázad telik el a reformáció óta. Egy évszázad, amelyről csak annyit tudunk, hogy nem hiába telt el. Egy évszázad, amely alatt erős református egyház alakul ki Tápon, olyan erős egyház, mely egy újabb évszázad alatt mégjobban megéri egy nagy küzdelemre. S a második évszázad ezer teherrel nehezedik reá. Török iga alatt, fegyverzörgés közben készülnek a tápiak az eljövendő nagy küzdelmekre.

A második század már neveket említ. Egyszerű lelkipásztorok neveit, tudós és bölcs prédikátorokét, kik élén állanak az egyháznak s vezetik, tanítják abban a hiveket.

1617-ben *Szana Máté* volt a tápi prédikátor, kit Pathay István akkori dunántúli püspök Szombathy István kupi prédikátorral együtt Sárvárra küldött, hogy az ottani prédikátort hívják meg a köveskúti zsinatra.

1618-ban *Budai András* kerül Tápra prédikátor-nak *Bándi György* helyére. Ez utóbbi rövid ideig lehetett Tápon s már öreg korában kerülhetett oda. Maga Budai András résztvesz az 1618 novemberében tartott szentlőrinci zsinaton, amelyen őt negyedmagával esperesi segéddé, mint akkor mondták: presbiterré választották. A presbiteri tisztség csak egy évig tartott, mert 1619-ben újra megválasztják.

1622-ben még mint tápi prédikátor jelent meg Budai András a pápai zsinaton, de ez évben valószínűleg nyugdíjba ment, mert a tápi prédikátorságra Magyar Agh Jakab Antal (*Antonius*) Lukács farkasdi lelkész ajánlja Kanizsay Pálffy János esperesnek. De mégsem ő lett a tápi lelkész, mert 1623-ban, a szentlőrinci zsinaton a hiányzók közt szerepel az új tápi lelkész: *Győri (Jaurinus) Péter*. 1626-ig volt ő Tápon, akkor bekövetkezett a haláláig. Ebben az évben helyére *Váczy István* lett a tápi prédikátor, kit 1627-ben a körmendi zsinaton presbiterré is választottak. Tudjuk, hogy 1628-ban még jelen volt a pápai zsinaton Váczy, de ez idő után már nem találkozunk sem az ő nevével, sem a tápi prédikátorokkal. Ujra a csöndesség honol a tápi lelkészek neve felett. S fél évszázadig nem tudjuk, kik hirdették az Igét e községben. Keserves idők következnek Tápra, mely eltünteté az adatokat, elmosta a nevek emlékezetét.

Milyen volt ez időben a tápi gyülekezet egyházi élete? Nem tudjuk. Nincs róla feljegyzés, nincsen emlékezés. Bizonyára folytatódik a már kialakult református élet. Igét hallgató, zsoltáreneklő emberek lakják Tápot. S nagy szükség van az Ige erejére, a zsoltár biztatására. Ézideig nyugodt volt a falu lakossága. Zavartalanul élt. De ez időben felváltja a nyugodt életet a harci paripák dübörgése s a török fegyverek zaja. Idegen kézre jut Táp s hol találnának lakosai vigasztalást ama szörnyű zaklatások közepette, ha nem Istennél s az ő Igéjénél?

☞ Török világ Tápon.

„Valamint az égben egy Isten van, úgy a földön is csak egy Urnak kell lenni.“ A törökök hatalmas szultánjának e mondása úgy látszik valóra kezdett válni a XVII. század kezdetén. A török félhold nyomról-nyomra terjeszti a maga uralmát nyugat felé. A magyar várak, magyar városok lassanként hatalmába kerülnek az ozmán hódítóknak s a kis községekre épp úgy ráteszik kezüket Allah hivei, épúgy megsarcolják, adót szednek tőlük, mint a legnagyobb városoktól s a leggazdagabb emberektől.

1590 táján a Táp szomszédságában fekvő Táp-szentmiklós már adót fizet a töröknek s bár hosszabb idő múlva, ugyanez a sors vár Táp községre is. 1627-ben a már előbb elfoglalt falut is adó alá veszi a török s ettől kezdve hosszú évtizedeken át nyög a török járom alatt a tápi nép. A székesfehérvári török parancsnokhoz szinte évről-évre több és több adót kell beküldeniük. Jaj nekik, ha nem fizetnek, súlyos testi büntetés, sőt halál a küldöttek sorsa, akik időhaladékot, vagy adóelengedést kérnek. Pénzt, fát, szénát, vajat, mézet, diót, szilvát, borsót, lencsét kell beszolgáltatniok s milyen mennyiségben? 1630-ban 70 szekér fát, 70 szekér szénát, 100 pint vajat kell fizetniök. Azonfelül a lakosokat munkára hajtják! Rettenetes idők szegény emberei hogyan birták volna ki a szenvedések súlyát, ha nem lett volna vigasztalásul számukra az Isten Igéje. De ott volt az Ige, még a legsúlyosabb időkben sem maradtak vigasz nélkül. Állott az Úr temploma, melynek szószékéről hang-

zott a reményteljes ígéret: Nem hagylak titeket árvakul!

S a tápiak, ha görnyedeztek is az iga alatt, hittükben erősen állottak a helyen, amelyre az Úr rendelé őket s viselték a szenvedést béketűrő lélekkel, mit az Úr rájuk mért. Úgy látszik az Úr valóban meg akará hitüket edzeni, acélos lelkekké akará őket formálni, még nagyobb szenvedést bocsátott reájuk.

1683 június havában megindult a török Bécs várát megvívni. Utját gyász, siralom s üszkös falak jelölték. A tápiak sem kerülhették ki, ami rájuk méretett. Rajtuk ütött a török had s felégeté az egész községet. Romba dőlt az Úrnak temploma. Koldus és nyomorult lett az egész falú. De hitük erős volt. A nagy próbát, melyet az Úr bölcs akarata jónak talált rájuk mérni, megállották. Nem feledték el a tanítást: Az Úr megdorgálja, akit szeret, megostoroz mindent, kit fiává fogad. Nem csüggedtek el. A vész elmúltával újból neki láttak felépíteni az Úr összeomlott hajlékát!

Pápai Sal Mihály uram vala pedig a prédikátor Tápon a török dulás idején. Ereje megtört, egészsége pusztult a kinos teher alatt. Az építés nem reá bízott. Alig félévre a nagy pusztulás után az Úr megelégette szenvedéseit s magához szólítá őt, hogy örök nyugalmat adjon neki ama jobb hazában. Helyére, az építés munkáját elvégezni ifjú erőt rendelt az Úr *Újvári János* prédikátor személyében, ki is 1684 január havában jött meg Sikátorról Tápra, hogy eltemesse apáihoz tért mártír elődjét s a temetés után Istenben bizva hiveivel együtt építsen új hajlékot az Úrnak s új hajlékokat magának s hiveinek is.

Bizony szomorú sorsra jutott az eklézsia s mind az egész falu. Újvári János még megszálló helyet sem talált magának az egész faluban. Hosszú ideig

a torony épen maradt bolthajtása alatt lakott nagy nyomoruságban, túrve a falu lakosaival együtt hideget s éhséget, s mint maga írja: „a szegénységre és az elraboltatás miatt éhségre jutott Eklésia miatt magam is majd éhelhalásra jutottam“.

De akik Istenben biznak, azoknak erejük megújul és szárnyra kelnek, mint a saskeselyűk! Ujvári János valóban kiválasztott szolgája volt Istennek, kit azért állított oda, hogy a romokból életet hozzon elő. Még ugyanazon 1684. évben Istenben bizva erős kézzel fog hozzá a romok eltakarításához. Megépítteti a parochiát, sőt ő maga is szerszámot vesz kezébe s hiveinek segít a munkában. S épül a fölperzselt falu. A török dűlás nyomai lassanként eltűnnek. Az erőshitű nép erőshitű pásztorának vezetése alatt összeszedi magát s alig néhány év alatt szebb lett a falu, mint a törökveszedelem előtt volt.

Csak az Úr temploma állt még csonka toronynyal, kormos, csupasz falakkal, tető nélkül. A nyomoruságra jutott nép kénytelen volt jó ideig a kormos falak közé járni istenitiszteletre, míg annyira erőre nem kapott, hogy felépíthesse az Úr templomát. Lassan-lassan rendbehozzák azt is. Előbb tetőt huznak reá. Így írja Ujvári János: „Templomunk padlását fenyődeszkákkal és a fölít meglétezve sással fődettük meg“. Azután a belsejét is rendbehozzák, széket ülőpadokat, urasztalát állítanak. Úgy, hogy alig nyolc évvel azután, hogy oly árván, szegényen maradtak — ismét helyreállítottak mindent s hitük győzelmesen került ki eme súlyos megpróbáltatásból. Oh mily gyönyörűen ír Ujvári János e küzdelmekről: „Isten még ekkoráig megtartott, ezután is Uram, egyedül csak Te tarthatsz meg!“

Jajszó és sirás.

Újabb tiz év telt el. Tevékeny alkotó munkában elmuló tiz év. A templom mellett iskola épül (1692-ben). Benne a mester *Filepszállási*, majd *Bánhorváti István* oltogatják, gondozzák az egyház veteményes kertjének csemetéit, nevelik az új nemzedéket. Kettőjüket, kik Erdélybe mentek innen, *Pápai Lédétzi Pál* váltja fel, kit Mezőörsről hoztak Tápra iskolamesternek, majd 1698-ban *Halászi Pál* s ők folytatják azt a nehéz munkát, amely minden terhe mellett is oly gyönyörűség. Segítik a lelkipásztort nehéz munkájában s készítik az új emberöltőt, vértetik őket az elkövetkező nehéz harcra az Isten Igéjével! Oh de nagy szükség is volt apostolokra e kicsiny helyen, nagy szükség volt Isten beszédének erejére, mert eljött az Úr haragjának a napja e gyülekezetre, midőn keserűséggel illeté az Úr a benne bizókat!

„Oh Szent Isten! tsudálatos Tanátsu és tseledetü Szent Isten! itt már minket megfosztál minden szép rendü ekklésiánktul . . .“ sóhajt fel panaszosan, de csodálatos Istenbe vetett hittel Ujvári János, midőn e szomorú időről ír! Valóban az Isten útjai végére mehetetlenek és az ő végzésének célja elrejtetett az emberek elől. Ime alig hogy megéledett poraiból a tápi egyház, újabb csapást készített számára az Ő kifürkészhetetlen végzése. Az 1700. esztendő március 5. napján kiűzték Ujvári Jánost az eklézsiából a jezsuiták, kik ekkor zálogba vették a tápi uradalmat. Elkergették onnan, mert nem türhet-

ték, hogy birtokukon a tiszta evangélium jó magyar nyelven prédikáltassék. Elvették a templomot. Az Urasztala helyére oltárt állítottak. A falakat szent képekkel ékesíték! Óh az evangéliumot üzték el ama könnyel és gyásszal megszentelt falak közül! A harangok szava hiába zúgott immár a falu házai felett. Nem siettek ünneplőbe öltözött ifjak és vének Istent dicsérni a templom tornácaiba. Zokogva húzódtak be az asszonyok, leányok kis kamrájukba, hogy ne is hallják azt a harangszót, amelynek hívó hangjára pedig még nem is olyan régen oly vágyakozva siettek az Isten házába. Könnyes szemü öregek s férfiak elszánt tekintettel néztek az Ég felé s titokban előkeresték a régi Bibliát, hogy ily elvetettségükben az Úr vigasztalását keressék.

Református iskola sem volt többé Tápon. Azaz hogy meg volt a régi iskola, mit Ujvári János építtetett 8 évvel előbb, de nem hallatszott ott többé a gyermeki ajkak zsoltáréneklése s az evangélium onnan kirekesztetett.

Bizony keserőséggel illette az Úr az ő népét az Ő haragjának napján. De akik biznak az Úrban, olyanok, mint a Sion hegye, amely meg nem inog! És a tápiak az ő elvetettségükben is bíztak az Úrban. Ajkukon a zsoltáriró király énekével várták az Úrnak szabadítását. És ha hangosan nem is zenghetett a zsoltár, a lelkek mélyén ott zúgott panaszosan, reménykedve, bizakodva:

„Tehozzád teljes szivből
 Kiáltok szüntelen
 E siralmas mélységből,
 Hallgas meg Úristen!“ . . .

És az Úr könyörült népén. Rákóczi fejedelem szabadságharca, melyet „Istenért és szabadságért“ indított, egyelőre szabadulást hozott a tápiaknak. 1706 március 18-án visszatért Ujvári János hivei közé, amint ő írja: „Isten rajtam könyörülvén, számkivetésemből visszahozott hat egész esztendőkre és két hetekre scil. Ao 1706. d. 18 Martij, újabban visszajövén Tápra, de már akkor a Pap birta mind a Templomot, mind a parochiát“. „Amaz előbbi szép rendtartások itt mind elaludtak!“ kiált fel fájdalmasan. De erős kézzel kezdi újra azt a munkát, mit egyszer már végzett. Hogy mit cselekedett, elmondja ő maga minden dicsérő szavaknál ékeőbb egyszerűséggel:

„Jaj mely igen megvesztegetődött az Ekklesia a Bálványozó népnek miatta az idegen tüzzel áldozó Nádáb és Abihu (az első pap *Rosgai*, a másik *Szombati*. Amaz 8 esztendőig, ez eddig scil. 1710.) ketten vesztegetvén a falut. Jóllehet ugyan eleget zörgettem közöttük 4 Esztendőig, most közzéjük visszajövelemben: mert az A.-nak alkalmas igáját kirántottam a nyakukbul. Parochiát szépen elkészítettem s más scholát nagy munkával az elébbi helyett szereztünk, hogy visszahoztak újabban. Harangot szereztettem vélek, minthogy még mindenünket a Páristák birták...“ Húsz évvel ezelőtt ugyanezt művelte Ujvári. Akkori munkája mind kárba, tönkrement! De nem, újabb erőt adott neki, hogyha amazok, miket húsz évvel előbb Isten segedelmével épített, elvesztek is, most ugyanolyanokat szerezzen helyette Isten újabb segedelmével!

De nem telt még be a mérték! Ujvári nem folytathatta munkáját. Templomot nem építhetett. Egy csürben tartották az istentiszteletet — mig amott a

régi templomban üres falak előtt misézett a „pap“. Ám nagy szálla volt így is a jezsuiták szemében e buzgó, krisztusi lelkü prédikátor, ki új életre hozta a már elárvult, halálra ítélt eklézsiát. S mielőtt még új templomépítéshez foghatott volna, 1710 március 23-án újra elűzték Tápról az Úrnak hiv szolgáját. „Újabban csakugyan ismét kiüzének innét a Jesuiták, március 13-án kezdvén el rajtunk kegyetlenségeket, amely miatt március 23-án vége lett tápi lakásomnak.“

Majdnem egy évig volt árva ismét a szegény tápi eklézsia. 1711-ben — *Pötze János* bírósága idején — mégis újra prédikátor van már a faluban. *Pető György* prédikátor 1711 február 4-én idejött, hogy szembenézzen a feje felett függő veszedelemmel, az Úr nevében bizva pásztorolja az elárvult, pusztulásra ítélt református egyházat. Három hónapig küzdött kemény küzdelemmel, vivta a hit nehéz harcát. Mig végre a türelmetlenség lehetlenné tette további munkálkodását. 1711 június 8-án a legsúlyosabb csapás érte a már oly sokat szenvedett eklézsiát, mely aztán hosszú évtizedekre elnémitotta az Igét Tápon s számüzte onnan az Úr evangéliumát. *1711 június 8!* Szomorú dátuma e kis gyülekezetnek! A győri jezsuiták — a tápi uradalom ekkori birtokosai — *Rudolf Ferenc* jezsuita procurátor és *Posgai Ádám* Győr megye szolgabirájának vezetésével 24 zsoldos német katonával jöttek a falura s *Pető Györgyöt* elkergették onnan. Kimondták a szentenciát, hogy Tápon többet református prédikátor nem lehet s a reformátusok nem dicsérhetik Istent szívük szerint.

Óh elhagyta az Úr az ő népét! Sirás és jajgatás lett otthonossá a faluban. Árván ült a falu, olyanná lett, mint a száraz kóró. Óh, de ráillik Jeremiás

szava: „*Sirván sir éjente s könny borítja orcáját.
Senki sincs, aki vigasztalja*“¹ (Jer. Sir. 1₂.)

A dalnok is ajkára vette a tápiak szomorú sor-
sát, amihez hasonló bizony több is akadt. Az egykorú
poéta gyászfátyolos lantja belesír a kietlen éjszakába :

„Zokogó sirással sirhatsz magyar nemzet,
Mert szemed bekötve, idegen kéz vezet,
Jóakaratedért ládd gonosszal fizet,
Hogy elpusztíthasson bizony arra siet.

Hol ennek előtte az Isten Igéje
Kiesen folydogált Úr Jézus beszéde,
Ott most bestiának megbélyegzett népe
Dágon bálvány előtt áll mindennap térdre.

Siralmas példa vagy *Táp* s Szentmiklós ebben
Mezőörs, Peér, Pázmánd, Nyalka szintén ilyen,
Lázi, Kisbér, Ászár győri mezőségekben
Vörösberény, Kajár, Kenesével egyben.

Mert mikor nem vélnéd nagy hirtelenséggel,
Jezsovíták mentek rád német sereggel,
Templom kulcsát kérik fenyegetésekkel,
Kit sirván hallgatunk lehajtott fejjel.

Elszedik egyenként tőlünk templominkat,
Mindenütt üldözik lekipásztorinkat,
Prédálják azoknak minden jószágikat,
Pílátustól kérnek őrző katonákat.

Tápon visszavevék ismét a templomot,
Melyért jezsoviták vittek rá dulókat,
Sok száz tallért vontak rajtuk birságokat
Templomba kergetik nagy büntetés alatt.¹

¹ T. i. a róm. kath. templomba.

A több helyekkel is ilyenformán bántak,
Sokszámú németet rájuk szállítottak.
Ezek erejével szegény néppel birtak,
Melyért az Istennek sirván panaszkodtak.

Sirassatok minket, kik távol halljátok,
Jajgassatok minket, kik közel látjátok,
Gyászba öltözzetek, már szomszéd városok,
Bánkódjatok rajtunk keresztyén országok!"

Igy kesereg a hegedős dalnok. Bizony keserűség lett a sorsuk szegény tápiaknak. Némán, vagy jajgatva ott élt szívükben az égető, marcangoló tudat: oda van Izrael dicsősége, mert elvétellett az Isten ládája. S az ég köröskörül egyre sötétebb lett, egyre jobban elborult. S a sötét éjszakában, a hosszú, kinos, álmatlan éjszakában e sokat szenvedett, agyongyötört református csapat szívéből nem vezett ki a hit! A hitvallók imádsága remegett ajkukon:

Térj magadhoz drága Sion,
Van még néked Istened,
Ki Atyádként felkaroljon
S szívét ossza meg veled.
Azt büntetj, kit szeret,
Másként Ő nem is tehet.
Sion ezt hát gondoljad meg,
Szabj határt bús gyötrelmednek!

S ez imádság megerősíté őket keserves inségükben! Látták Üdvözítőnk töviskoronás fejét, s hallották biztató szavát: „Ne féljete, én meggyőztem a világot!” S a meg nem rendülő hit dicsőséggel koronázta reménykedésüket. Lassanként hajnalodott sötét ege a magyar református egyháznak, míg végre teljesen felvirradt! S a jajszó és sirás helyett újra felzendült a magasztaló ének a tápi reformátusok ajkain!

Új élet.

⁂ Hetvenhárom esztendő telt el a kinos nyomorúságban. Hetvenhárom esztendeig várt a tápi gyülekezet a szabadulásra. Két nemzedék élte az elvetettek keserves életét, míg végre felvirradt a szabadulás napja. Oh mily túláradó örömmel üdvözölhették a sokat szenvedett hivek II. József császár türelmi parancsát! Újra szabad apáik hitét vallaniok, újra énekelhetnek dicséretet a szabadító Istennek, aki végre megkönyörült a magyar református Sionon! S elhozta az új élet hajnalát!

A türelmi parancs megengedte a szabad vallásgyakorlatot azoknak, akik eddig csak titokban imádhatták Istent, s csak titokban olvashatták az evangéliumot. Az engedélyt igyekeztek felhasználni minél előbb a tápi reformátusok is! Oh hiába volt 73 évig tartó rabbilincs, nem vezett ki szivükből a hit, apáik hite. Tápi, Tápszentmiklós és Mezőörs együttesen folyamodtak a Helytartó Tanácshoz templomépítésért. S meg is kapják az engedélyt. 1784 januárjában Győrvármegye értesíti őket, hozzáláthatnak a templomépítéshez. Az árva eklézsia nem volt tovább árva. A nyájnak újra pásztorja lett. 1784 május 24-én jött Tápra *Bíró László* prédikátor. Isten segedelmével ő állította újra helyre az ekléziáját. Eljött a faluba, hol a reformátusoknak sem templomuk, sem iskolájuk nem volt, sem parókhia nem várta őt. De várták meleg szivü hivek. Nem volt hajléktalan az új prédikátor. Oly szívesen befogadta volna őt bármelyik tápi református család, mint amily szívesen adott neki

szállást *özvegy Pötze Jánosné* asszonyom, akinek házában lakott aztán mindaddig, amíg a parókhia fel nem épült. Ám ha templom nem volt is, a hivek szomjuhozták az ígét s epedve várták, hogy bárhol hallhassák a prédikátor biztató szavait. Elkezdették az istentiszteletet hát templom nélkül: *Pötze Benedek* és *István* uraimék istállójában. Az istálló bizonyára nem istentiszteletre szánt hely. De az Isten, aki az emberi sziveket vizsgálja, nem tekinti a hely pompáját, ahol az Ő nevét imádják, de tekinti a hozzáfordulók tiszta sziveit. És látom magam előtt a jeletet, midőn felállott amaz egyszerű helyen 1785 április 25-én tiszteletes Biró László prédikátor uram s felnyitá a szent könyvet, elolvassván onnan Ézsaiás próféta. könyvéből a 25. rész 8. és 9. verseit: *Elveszti a halált örökre és letörli az Úr Isten a könyhullatást minden orcáról és népe gyalázatát eltávolítja az egész földről; mert az Úr szólott. És szólnak ama napon: Ime Istenünk, akit mi vártunk és aki megtart minket; ez az Úr, akit mi vártunk, örüljünk és örvendezzünk szabadításában!* S az a sereg, mely ott összegyűkezett, úgy érzé magát, mintha ott lett volna, ahol a menny lakói, s bizony örvendezett a szabadításnak!

Azon a helyen tartották az istentiszteletet egész karácsonyig. Pedig templom-, iskola- és parókhia-teleket kaptak már jóval előbb, julius hóban. Vajjon miért nem igyekeztek hát felépíteni az új templomot? Igaz, kaptak telket, de milyen telek volt az? „Sokat kellett munkálkodni a fundus igazításában, mert mivelhogy ennek nagyobb része vizállás és nádat termő volt, sok száz szekér földet kellett hordani töltésnek, hogy épülhessünk“ — írja Biró László. — De szept. 15-én mégis letehatték már a templom alapját. „Az

istentisztelet helyén (t. i. az istállóban) elsöben tanítás volt arról, amint meg van írva Krónikák második könyve 2. rész 6. versében (*De kinek volna annyi ereje, hogy néki házat csinálhatna? Az ég és az egeknek egei őt be nem foghatják s ki vagyok én is, hogy néki házat csinálhassak?*) és az elvégezödvén, onnan sereggel lejöttünk a kimutatott helyre és úgy kezdtünk hozzá a Urnak nevében“. Így írja le Biró László ama egyszerű ünnepséget, mely mégis oly hatalmas bizonyágtétel volt azok részéről, kik hajlékot építettek az Urnak! S az Isten segítségül hívásával elkezdett munkát megáldotta az Úr! Karácsonyra nagyjából készen állt a templom, úgy hogy meg lehetett kezdeni benne az istentiszteletet. Bár nem volt még teljesen kész, mégis odamentek, ott akarták imádni az Urat. Óh micsoda öröm lehetett az, midön először zengett fel az ajkakon: „Im bójöttünk nagy örömmel, felséges Isten, a Te szentidnek gyülekezetibe, a Te templomodba!“ Háromnegyed évszázad csöndes hallgatása után — ha még befejezetlenül is — de állt a templom, és kiönthették benne örvendező hálájukat az Isten iránt!

A templom további készítése és felszerelése aztán eltartott még majd egy esztendeig. Végre 1785 december 4-én teljesen készen állt már a hajlék, hogy befogadja a tápi hivek mellett a tápi egyházhoz csatolt mezöörsi és tápszentmiklósi egyház hiveit is. „Decembernek 4-ik napján — írja Biró László — Isten kegyelme és segedelme által fel is szenteltetett Tiszteletes Generalis Scriba (egyházkerületi főjegyző) *Haldsz József* pápai prédikátor Uram által, tanítást tévén Ő kegyelme arrul, amint meg van írva Mózes I. könyve 28. részének 17-ik versében (... *nem*

egyéb ez, hanem Istennek háza és az égnek kapuja.) én pedig arrul, amint meg van írva Királyok első könyve 8. részének 57—58. verseiben *(Az Úr, a mi Istenünk legyen velünk, amiképen volt ami atyáinkkal, ne hagyjon el minket, el se távozzék tőlünk, hanem hajtsa magához ami szívünket, hogy járjunk minden ő utáiban és őrizzük meg az ő parancsolatait, rendeleteit és végzésit, amelyeket ami atyánknak parancsolt“).*

Állott hát a templom, mely után sóvárogva vágyakoztak régtől fogva. Ime hitükben s reménységükben nem csalatkoznak. Az Úr adott szabadulást. Legyen áldott az Ő szent neve!

A türelmi parancsban azonban csak templom építésére adatott engedély, torony és harang nem engedtetett. De a hiveket mégis össze kellett gyűjteni istentiszteletre. Mit tettek tehát? Leirja Biró László ezt is: „ezzel a jel adással gyűjtetett egybe a Nép istentiszteletre: Egy nagy fenyőszálat a templom végéhez felállítottunk, amelynek felső részében egy kis csiga vala és egy darab deszkát oda vonattunk fel“. Ezzel a szerkezettel „kolompoltak“. De már 1786-ban engedélyt nyertek toronyépítésre és harangbeszerzésre is. Bár tornyot csak később építettek, t. i. 1827-ben *Hóbe József* prédikátorsága idejében, de harangot már most is szereztek, hogy hívogassa az élőket, hogy elsirassa a holtakat.

Biró László prédikátor uram azonban nemcsak külsőleg buzgólkodott az eklézsia helyreállításán, de belsőleg is sokat munkálkodott, hogy a lelkeket is megtartsa s Istenhez közelebb vigye. Még abban az évben, midőn Tápra jött, t. i. 1784-ben augusztus 8-án, presbitereket állított maga mellé, hogy segítségére

legyenek a nagy munkában. S a lelkész és presbiterek munkálkodása kiterjedt az élet minden megnyilvánulására. Figyelemmel kísérték a hívek életét s ha valami gyomot találtak, azt bizony kiirtották. Néha szép szó is elég volt, néha kemény büntetés, eklézsiaövetés, sőt kalodabazárás és megbotozás is előfordult a cégéres bünösökkel szemben.

Az egyház veteményes kertjét sem hagyták gondozatlan. 1784-ben tanítóul hívták *Darai Márton* erdélyi ifjút, ki két esztendeig szolgálta nemes hivatását a gyülekezetben. Hogy utána ki jött, hosszú évekig nincs nyoma. De állt a templom mellett az iskola is, az bizonyos, s benne tanult a jövő nemzedék. Tanulta apái hitét: Bizni az Urban rendületlenül!

1793-ban Biró László befejezte földi pályafutását s megtért ahhoz, aki elküldötte őt. Hatvan esztendeig élt, s kilenc évig állt a tápi gyülekezet élén mint buzgó és hű munkás. Elvégezte a munkát, melyre rendelte őt az Úr, s munkája végén bizonyára megadatott neki az élet koronája.

Helyébe *Pados János* került Tápra prédikátornak, folytatván a munkát. Az ő idejében másik harangot is szerzett a gyülekezet. Majd utódja: *Hóbe József* idejében, mint fentebb is említettem, tornyot is építének. És haladt a gyülekezet a lelkipásztorok vezetésével előre a jó úton. A következő pásztorok: *Jezerniczky János*, majd *Kis István* idejében is állt a gyülekezet, élt a hit! Kipróbált hit volt az, egy század szenvedése próbálta ki. És most, midőn elkövetkeztek a béke napjai, az a kis kör ott a tápi „Sós“-on, a falu legvégén, a maga csillagos templomával, iskolájával hirdette messze az Úr segítségét és dicsőségét.

Új megpróbáltatás.

A derült égboltot gyakran elsötétítik a fellegek, a termő buzakalással ékes rónaságot gyakran jégverés pusztítja, a fejlődő gyülekezet fölé is elkövetkeztek a boros napok, mik újra gyászba boríták a gyülekezetet.

Hadd beszéljen helyettem a krónikás, hadd mondja el, mi történt Tápon *Fazekas József* prédikátor idejében: „Az 1881. év augusztus 28. napján épen vasárnap volt, szép meleg nap, délután az istentisztelet végeztével falusi szokás szerint a gyülekezet egyes tagjai azon tudatban, hogy hat napon keresztül munkálkodott a testért, a hetedikén pedig megadták az Urnak, ami az Uré, lelki munkában foglalkoztak, nyugodtan adták neki magukat a beszélgetésnek. Nők és férfiak, meleg lévén az idő, felső ünnepi ruhájukat is lehányták magukról. Kevés idő múlva azonban vészkiáltás hallszik, azt füstgomoly, s harang bús kongása követi. A csend meg van zavarva, a szórakozásnak vége. Lótás-futás áll be, keresik, hogy merre a tűz. Midőn megtudják, hogy a hegyben Borbély Dávid háza ég, kissé csillapodva arra tartanak. Eközben roppant szélvész, s szárnyain vihar keletkezik. Az üszkök repülnek a légben, oltani többé nem lehet. A kicsinek vélt veszély a vihar miatt óriási kiterjedést vett. A falu több helyen égett egyszerre. Néhány óra múlva a tehetős jó módu emberek kenyér és ruha nélkül földönfutó koldusokká lőnek. Mintegy 94 ház lett a lángok martaléka. A csapást szenvedettek $\frac{3}{4}$ részben reformátusok. A református egyház lelkeszi

és tanító laka, temploma mind romok. A kár az egész községben meghaladja a 150.000 forintot, s benne a református egyháznak 8000 forint vesztesége van. Leégett a torony is, leolvadtak a harangjaink. Biztosítva csupán a tanítólakás volt 700 forintban. A vésznek 2 leány- és 1 fiúgyermek is áldozata lett. A rendkívül hideg esős napok alatt a mindenükből kifosztott lakosok, heteken keresztül a szántóföldeken tanyáztak, vagy pincékbe és a szomszéd falvakba elvonulva huzzák meg magukat. Több időn keresztül az idő is nagyon rossz lévén, semmit sem tettek, semmiről sem gondoltak, vagy tán az iszonyú csapás okozta fájdalomtól elzsibbadva még nem is gondoltak. Lelkészüket akkor Fazekas József úr volt, aki már előzőleg a mihályházi református gyülekezet által elválasztatott. Ő is károsult lévén, lakás hiányában, mint családos ember, hogy meghuzhassa magát, elhagyta gyülekezetét — a szegény árvát — s Bönyre költözött. A többit, hogy t. i. mikép kormányoztatott a roncsolt egyház, elmondják az egyházmegyei jegyzőkönyvek. Én, aki e sorokat írom, december 12-én foglaltam el állomásomat Tápon, mint helyettes lelkész. Jövelemlésemkor még igen kevés ház volt felépítve, teljesen tán egy sem, a tanítói lakot kivéve. Ez felépített a biztosítási összegből. Én is itt kaptam lakást. Jövelelem előtt néhány nappal előbb intézett kérvényt a gyülekezet a mezőörsi lelkész, nt. Zsoldos Sándor ajánlata folytán és közbenjárása mellett király Ő felségéhez és a belügyminiszteriumhoz. Hála az isteni gondviselésnek, egyiket sem siker nélkül! Ő felsége kegyelmes királyunk kétszáz forintot küldött. A kérvény február elején jött meg. 3 óra könyörödomány gyűjtésre 3 könyv engedtetett. Február 12-én elment

6 ember és május 12-ig 812 forint gyűlt be. E közben tavaszon a községbe is jött kiosztandó 800 forint, a gyülekezet előjárósága a közös óhajnak engedvén, megbizta h. lelkészt, hogy 600 forintnyi összeget vessen ki személyenkint a gyülekezet egyes tagjaira. Ez megtörténvén, a fenti 800 forint községi segélyből minden gyülekezeti tag adott egy-egy részt. Így lett mindjárt 303 forint harangokra is. Majd hozzáfogtunk a lelkészlakás építéséhez. Április 30-án adtuk ki Stenczinger kereskedőnek 1100 forintért. Az épület 3 hó elforgása alatt készen lett, belekerült 1350 forintba. A 812 forint segély, s a gyülekezetnek aratás után beszedett pár száz forintnyi tőkepénzéből az építés fedezve lett.

A harangokat is megrendeltük a közben. Nem volt tag a gyülekezetben, aki óhajva ne várta volna már. Nem csoda, az istentiszteletre is csak gondolomformán rendetlenül gyülekeztek, halottjainkat csendesen, majdnem lopva temettük el. Végre november 10-én megkaptuk azokat is. A harangok összes súlya 391 kiló. A nagyobb harang nyom 354 régi fontot. A kisebb harang nyom 213 régi fontot. A nagyobb harang D, a kisebb F hangu. Haranglábakra is szükség lévén, hogy kevesebbe kerüljön, elmentem Rédére két előjáróval együtt, meglátogattuk a számtartó urat, kértük pártfogását. Szívesen fogadott, s jó reménnyel távoztunk. Pár hó múlva kaptunk gróf Eszterházy úr rédei erdejéből 18 öl fát 15 forintért, (megért 70 forintot.)

Kerítéshez való 80 drb. szeglábat szintén igen jutányos áron kaptunk, báró Bésán úrnak giczi uradal-mából db. 30 krajcárért.

Vettünk 200 drb. deszkát 16 szál fenyővel Révkomáromban 200 forintért, ideiglenes torony készült

és kerítés. Szeptember elejétől lakásomon vagyok, s novemberben kerítés is van.

Templomunkra semmi pénzünk sem volt még, azért főt. Püspök úr közbenjárását kikérve ismét folyamodtunk a miniszteriumhoz, hogy még adjon 3 havi időt segély gyűjtéséhez. Ezt is megnyertük. A két évi lelkész-gabonát (mert a csapásos időben természetesen fizetni senki sem tudott) szintén pénzzé tettük, ebből is begyűlt közel 400 forint. Ekkor elhatároztuk, hogy még ez év folyamán a templomra tetőt rakatunk. Így alkudtunk meg egy szőnyi fakereskedő és építőmesterrel Grünwald Sámuellel 1400 forintban, oly kikötéssel, hogy azt még az év folyamán felépítendő.

November hó 26-án reggel egyházi beszédben buzdítottam a népet, az elpusztult úrasztali edények beszerezhetőse céljából az önkéntes adakozásra, hogy annál több sikere legyen, kihirdettem, hogy 30-án magam fogom a gyűjtést eszközölni.

A nevezett napon meg is indultam, két előljárót, névszerint Tánczos Pál és Csizmadia Dávidot vévén magam mellé. (A gyűjtés eredménye egyenkint feltüntetve —) A gyűjtés eredménye összesen 40 forint 62 krajcár. Ajándék az úrasztalára még: Sósi Kis Jánosné egy fehér terítőt 3 forint értékben, özvegy Turnuczai Sándorné egy fekete selyemkendőt 1 forint 50 krajcár és ifjú Csizmazia Andrásné egy nagyobb kasmir kendőt 2 forint értékben. . . .“

Igy írta mendezt meg *Győrffy József* egyideig helyettes-, majd rendes lelkésze a tápi gyülekezetnek. Ime az új megpróbáltatást is kiheveri a gyülekezet. Újra áll a templom poraiból megéledve. Azóta nem is látogatá újabb csapással a gyülekezetet az Úr. Növekedett, fejlődött évről-évre.

A jelen.

Négy évszázad örömben, bánatban elsuhant a tápiak felett. Az egyház oly sok csapást ért, s ma mégis erősen áll a vészek után. Nem dicsekedhetik nagy vagyonnal, nincsen külsőre pompás, fényes temploma. De áll a templom, az egyszerű református templom, s falai között hétről-hétre együtt ülnek a hitvalló ősök unokái. S valahányszor fölzendül az ének a templom padjaiban ülő hivek ajakán, valahányszor prédikációba fog a gyülekezet prédikátora, tiszteletes *Mohácsy László*, vagy az új énekes dalmait zengi harmonium mellett a kórusról *Szakáll Vince* tanító, — úgy tetszik mintha ajkuk szava, zengése egybeolvadna egy letűnt kor éneklésével, igehirdetésével, s zengené időkön át az Isten dicsőségét.

Pedig a jelen sem örvendetes külső tekintetre. Egy vérzivataros időszak nyomai fellelhetők még most is. Hiszen annyira közel még a világháború, mely áldozatokat szedett e gyülekezetből is, mely áldozatul kívánta a gyülekezet harangját is!

De az ősök hite él még. A harangok helyére *Mohácsy* lelkipásztor buzgólkodása révén újat állított a gyülekezet. Iskolája ma már két tanítót foglalkoztat. Az egyik: *Szakáll Vince* egyuttal kántora is a gyülekezetnek s énekkart is vezet, a másik *Tóth Ilonka* tanítónő a kis-iskolásokat tanítja.

Óh tanítsák is, neveljék is őket. Adjon az Isten erőt a lelkipásztornak s a tanítóknak a munka terhének hordozására. Adjon erőt a gyülekezetnek a nemes harc

megharcolására. Éljen bennük szüntelen az ősök hite. Világoljon számukra az evangélium. Az legyen remény-ségük, az legyen biztatásuk.

Tápi gyülekezet! Tekints őseidre. Véd szived mélyére, mit szenvedtek, mit éltek át, mit alkottak elődeid. S tégy szivedben szent fogadást, hogy méltó leszel a négyszázados, vésszel, gyásszal, könnyel teli multhoz, s a hit, jöjjön bármi vész, megmarad lelkedben.

Szeressétek egymást! A szeretet mindenre képesít. Szeretetben forrjatok egybe, s készítsetek egyházatok számára dicső jövőt!

Adja a kegyelem Istene, hogy úgy legyen!

JEGYZETEK.

(A történetet illető hivatkozásokkal nem akarva az előadás menetét megzavarni —, de meg maga az előbbi história nem is tudományos munkának volt szánva, — a mégis szükségesnek látszó forrásokra stb.-re vonatkozó megjegyzéseket e helyen adom, hivatkozván mindig az illető fejezetcimre.)

Táp a reformáció előtt. *Fehér Ipoly*: Győr megye és város egyetemes leírása 486, 556. II. — *Erdélyi L.*: A pannonhalmi Szent Benedek rend története. I.—III. k. — I. 211. l.: „Az itt levő apátsági lovas jobbágyok nevei: *Prych, Pál, Eldu, Martonos*“ 771. l. — II. 111. l.: „1258-ban megjelentek a győri káptalan előtt *János szerzetes, Marton pannonhalmi apát udvari ispánja s Csembe, Péter, Farkas, Bálint, Bata és Tibor tápáni emberek, hogy birtokegyességre lépjenek. Ugyanis per folyt, a tápániak visszakövetelték a birtok felét, melyet Favus apát az Apor nem-beli Sándorfia Sándortól s Regnoldtól szerzett, Favus . . . két márka és 8 nehezék fejében a föld kétharmadát visszaadja . . .*“ 44., 445., 467. II. — III. 225., 516., 722. II.

Táp reformációja. *Erdélyi*: i. m. IV. 381., 690. l.: „1537 okt. 4. *Ferdinánd király Gönyő, Ság, Táp és Szent Miklós helységeket, amelyek Török Bálint hűtlensége folytán a szent koronára szálltak, a főapátságnak adja.*“ Ám az mégis az Enyingi Török család birtokában maradt egészen 1618-ig. IV. 382. l.

Az első ismert lelkészek. Szana Máté, valamint az első lelkészek nevei előfordulnak *Prof. Egyháztört. Adattár* VII., VIII., IX. kötetében éspedig az ott közölt zsinati jegyzőkönyvekben.

Török világ Tápon. *Magyar Történelmi Tár* VII. kötet 3. 1. *Ráth K.*: A győrvármegyei hódolt-ságról. — A török dúlásról: „*A Taápi Reformata Sz. Eklésia régi fatuminak és mostani állapotjának előadása*“ Pados János 1808-ból való kézírata a pápai ref. főisk. könyvtárában, mely magában foglalja Ujvári János jegyzőkönyvének másolatát. E jegyzőkönyv címe: „*Album Ecclesiae Reformatae Tapiensis. Hoc est A'melly dolgok lettenek a Tápi Ekklesiában és feljegyeztethetnek 1684-dik esztendőül fogva ad Annum 1710, igazán és jó lelkiismerettel ebben befoglalttak. Labore et industria Joannis Ujvári Ministri Christi in praefata Ecclesia indigni.*“

Jajszó és sirás. Pados kézírata. — Pető György előzése: *Pető György sajátkezű feljegyzéseiben: „Anno 1711. Feb. 4. Salutavi Eccl R. Cxi. quae est in Taáp Judice Joh. Pöcze. — Aó eodem. Persecutus sum per Papistarum Procraturem Francisc. Rudolph, ex Eccla Tapensi Mens Junij 8 assistentibus 24 Germanis cum Adam. Posgai Judice Comiti Jaurens“.* a pápai ref. főisk. könyvtárában. — Úgyszintén: „*A pápai egyházmegye összeírása 1774-ből. II. Árva eklésiák. VII. Táp.*“ (*Thury* kézírataiban.) a főisk. könyvtárában. Ebből közlöm itt a követk. részt: „...anno 1701 a volt pater jezsuiták... akkori tisztartójuk által Pető György nevű predikátort kiverette... Ugyanakkor Péntek Györgyöt és Varga Istvánt, mint eklézsianak előjáróit kapufélfához kötötték, ottan minden méltatlanságot rajtuk elkövettek, mignem a templom kulcsát

kezükből kiadták. Annak utánna újabb kegyetlenség-gel éltek, mignem a falu pecsétjét kezükbe vehették, amikor osztán csináltak egy recognitionalis levelet, mintha maguk a reformátusok önként adták volna által a templomot és többé jussukat nem is akarnák hozzátartani. A kuruc revolutio alatt megengedődött ugyan, hogy itten református predikátor szolgáljon, de nem a templomban, hanem csak egy színben, de a nagy pestis után a volt páter jezsuiták a maguk auctoritásából a predikátort ismét kiverték.“ Eme, úglátszik, hivatalos összeírás adatai nem mindenben felelnek meg a tényeknek. A mindenesetre hitelesebb Ujvári- és Pető-féle feljegyzések a szövegben közölt módon írják le a háromszori elűzetést. 1701-ben Pető György még Erdélyben tanult, amint az kitűnik Pető naplójának végén levő névsorból, mely magában foglalja a sárospatak—gyulafehérvári iskolában 1703—1706. években tanult diákok neveit s ezek között előfordul Pető György neve is. Ha talán az 1711-es évszám téves elírása volna, akkor viszont már templomot elfoglalni nem kellett, mert azt elvették még 1700-ban mikor Ujvári Jánost elűzték. — A közölt vers megvan *Thury*: „A dunántúli ref. egyházkerület története II. rész“ c. kéziratos letétében a főisk. könyvtárban (itt csak egy rész közölve). — A fent idézett „összeírás“ szerint a tápiak az elnyomatás 73 esztendeje alatt másfél mértföldnyire, Ré-dére jártak istenitiszteletre.

Új élet. *Zsoldos Sándor*: A mező-eörsi reform. egyház története c. munkájában közli a templomépítésre szolgáló engedélyokmányt. — A szervezkedésről és templomépítésről *Pados* kézirata közli *Biró Lászlónak* a tápi egyház legrégibb jegyzőkönyvéből

vett bejegyzését. — 1784-ben állított presbiterek az egyház e jegyzőkönyve szerint (melynek címe: *A tápi, tápszentmiklósi és mezőörsi Helv. Conf. levő Ekklesiának Protocolluma, amellybe az Ekklesiára tartozó dolgokat feljegyezni kezdette az Ekklesiának akkori Tanítója Biró László Ab Anno 1784. 25. April.* — megvan a tápi egyház lelkészi hivatalában): *Ó. Sáhó Mihály, Ó. Kis Péter, Polgár Mihály, Kis Mihály, Kis Dávid, Pötze Benedek, Kis Imre, Kis János, Molnár Mihály, Tsizmadia Ferentz, Takáts István, Tántzos György.*

Új megpróbáltatás. Az idézett jegyzőkönyv alapján, mely 1904-ig terjedő időről szól, a miniszterium által engedélyezett országos gyűjtésre 1882 jan. 27-én tartott presbiteri gyűlésen *Nagy Sándor, Csizmazia István h, Ruzsa István, Kis Pál, Pöcze Sándor, Pöcze Ádám* szemeltettek ki, de júliusban, midőn elindultak, megváltozott a névsor, a feljegyzés szerint a következők mentek ki gyűjteni: *Pöcze J., Kis J., Takáts Pál, Nagy S., Pöcze Á.* — A tanulók létszámának emelkedése miatt már 1884-ben sürgeti tanfelügyelő a második tanítótság felállítását, de azt egészen 1903-ig halogatják. Akkor építenek új iskolát és tanítólakást is.

A jelen. A háború idején elvitt harang helyett beszerzett új harang felszentelési ünnepe 1923 április 22-én volt, amikor *dr. Vass Vince* pápai theol. tanár mondott felavató imát, *Györgydeák Dániel* pázmándi lelkész tartott prédikációt s az énekkar *Szakáll Vince* kántortanító vezetésével énekelt; a délutáni ünnepélyen *Mohácsy László* tápi lelkész olvasta fel a harangbeszerzés történetét. *L. Dunántúli Protestáns Lap* 1923. évf. 66. l.

A tápi lelkészek névsora. A rendelkezésemre álló adatok alapján következőleg sikerült összeállítani a tápi lelkészek névsorát:

<i>Szana Máté</i>	1617
<i>Budai András</i>	1618—1622
<i>Győri (Jaurinus) Péter</i>	1623—1626
<i>Váczy István</i>	1626— ?

— — —

<i>Pápai Sal Mihály</i>	? —1684
<i>Ujvári János</i>	1684—1700
<i>Pető György</i> 2. izben	1706—1710
	1711

— — —

<i>Biró László</i>	1784—1802
<i>Pados János</i>	1802—1813
<i>Hóbe József</i>	1813—1840
<i>Jezerniczky János</i>	1840—1846
<i>Kis István</i>	1846—1873
<i>Fazekas József</i>	1873—1881
<i>Györffy József</i>	1881—1890
<i>Szücs Dezső</i>	1890—1912
<i>Segédlelkészek</i>	1912—1914
<i>Mohácsy László</i>	1914 óta.

Tanítók névsora. A tanítókra vonatkozólag már igen nehéz névsort összeállítani, különösen a múlt század ötvenes éveit megelőzőleg, ameddig igen sűrűn változtak a tanítók. Amennyire sikerült, a névsor a következő:

<i>Filepszállási</i>	1692
<i>Bánhorváti István</i>	?
<i>Pápai Lédétzi Pál</i>	?

<i>Halászi István</i>	1698
—	—
—	—
—	—
<i>Darai Márton</i>	1784—1786
—	—
<i>Balogh Péter</i>	1823—1827 táján
—	—
<i>Balogh János</i>	?
<i>Timár Gábor</i>	?
<i>Borsos Sándor</i>	?
<i>Király Dániel</i>	?
<i>Komáromi Pál</i>	?
<i>Király Sándor</i>	1867—1874
<i>Szabó Dienes</i>	1874— ?
<i>Hordó József</i>	1887—1889
<i>Szeremley Lajos</i>	1889—1895
<i>Szabó Gábor</i>	1895—1898
<i>Novák István</i>	1899 jan.—ápr.
<i>Gyenge Aladár</i>	1899 aug.
<i>Berhidai Sándor</i>	1899 dec.
<i>Tóth János</i>	1900 jul.—1902 jul.
<i>Papy Dezső</i>	1902—1919
<i>Fodor Krisztina</i> II. tanító	1903—1924
(később <i>Papy Dezsőné</i> nevéen)	
<i>Szakáll Vince</i>	1919 óta
<i>Tóth Ilonka</i> II. tanító	1923 óta

E helyen is hálás köszönetemet fejezem ki nagytiszteletű *Mohácsy László* tápi lelkész úrnak, ki szíves készséggel jött segítségemre az egyháznál található források felkutatásában s azok rendelkezésemre bocsátásában. — Szivessége nagyban megkönnyíté dolgozatom elkészítését. — Ismételten fogadja hálás köszönetemet!

T. E.

